

IFRS 2 Share-based Payment onnodig complex?

Kritische beschouwing van de verslaggevingsregels

Pieter de Frel en Johan Schrupf

SAMENVATTING Bezoldiging van bestuurders en andere hogere managementlagen is tegenwoordig onderwerp van brede maatschappelijke discussies. Populaire vormen van dergelijke beloningen zijn de zogenaamde aandelen- en optieregelingen. In het verleden bestonden nauwelijks regels en richtlijnen voor de verslaggeving met betrekking tot deze regelingen.

Met de introductie van IFRS 2 (*Share-based Payment*, februari 2004) zijn ondernemingen die aandelen- of optieregelingen verstrekken aan hun personeel per 1 januari 2005 verplicht om hiervoor kosten te verantwoorden in hun winst-en-verliesrekening.

De kosten van dergelijke regelingen zijn gebaseerd op de *fair value* van de toegekende rechten.

RELEVANTIE VOOR DE PRAKTIJK IFRS 2 is een vrij complexe standaard. De praktijk wijst uit dat ondernemingen moeite hebben met de juiste interpretatie en toepassing van de regels uit deze standaard. Omdat de impact op de jaarrekening van dergelijke regelingen veelal verre van materieel is, zijn wij van mening dat IFRS 2 een onnodig complexe standaard is. Dit artikel onderbouwt onze visie op deze kwestie, welke is gebaseerd op een combinatie van een studie van het regelgevend kader en ervaringen uit de praktijk.

1 Inleiding

Ondernemingen die hun jaarrekening uitbrengen onder toepassing van IFRS, dienen voor boekjaren beginnend op of na 1 januari 2005 de bepalingen van IFRS 2 (*Share-based Payment*; hierna: SBP) in acht te nemen. Deze standaard schrijft voor dat ondernemingen hun zogenaamde ‘op aandelen gebaseerde betalingstransacties’¹ in hun jaarrekening verantwoorden. Vóór de invoering van deze standaard kende IFRS geen richtlijnen voor het opnemen van op aandelen gebaseerde transacties.

IFRS 2 onderscheidt de volgende drie vormen van op aandelen gebaseerde transacties:

1. transacties waarbij de onderneming goederen of diensten ontvangt in ruil voor eigen vermogensinstrumenten van de onderneming (zoals aandelenopties of aandelen);
2. transacties waarbij de onderneming goederen of diensten ontvangt in ruil voor een toekomstige betaling van een bedrag dat is gebaseerd op de waarde van het aandeel of van andere eigen vermogensinstrumenten van de onderneming;
3. transacties zoals hierboven omschreven, waarbij de onderneming dan wel de leverancier van de goederen of diensten de keuze heeft om de vergoeding hiervoor in aandelen dan wel in liquide middelen te laten plaatsvinden.

De genoemde, op aandelen gebaseerde transacties kunnen zowel tussen een onderneming en haar leveranciers als tussen een onderneming en haar personeel plaatsvinden. In de praktijk komt de transactie tussen onderneming en personeel verreweg het meeste voor. De andere variant blijft daarom in dit artikel buiten beschouwing.

De eerste van bovenstaande drie transactievormen wordt in IFRS 2 aangeduid als zogenaamde *equity-settled-transacties*, omdat de vergoeding een eigen vermogensinstrument (aandelen of aandelenopties) betreft. Bij de tweede vorm wordt ook wel gesproken van *cash-settled-transacties*, omdat de vergoeding in contanten plaatsvindt. De derde vorm is, afhankelijk van de gemaakte keuze, dezelfde als de eerste of de tweede. In dit artikel zullen wij de eerste twee vormen nader beschouwen, omdat onze ervaringen uitwijzen dat deze in de praktijk het meeste voorkomen. Uitgangspunt van IFRS 2 is dat aan zowel *equity-settled-transacties* als *cash-settled-transacties* lasten zijn verbonden, die tot uiting zouden moeten worden gebracht in de jaarrekening.² Immers, ook beloning van het personeel in de vorm van periodieke salarissen leidt tot personeelskosten in de jaarrekening, dus waarom zou dat dan niet voor bijvoorbeeld beloning in de vorm van aandelenopties moeten gelden?

In dit artikel zullen wij ingaan op de probleemstelling: zijn de verslaggevingsregels van IFRS 2 relevant of onnodig complex? Hierna zullen wij de belangrijkste uitgangspunten van IFRS 2 uiteenzetten, actuele ontwikkelingen rondom IFRS 2 behandelen, enkele van onze praktijkervaringen weergeven en ten slotte onze mening inzake de onnodige complexiteit van IFRS 2 onderbouwen.

2 Accounting onder IFRS 2

De wijze waarop SBP-regelingen in de jaarrekening moeten worden verantwoord, is mede afhankelijk van de aard en voorwaarden van de regeling. In deze paragraaf zetten wij de uitgangspunten van IFRS 2 uiteen.

2.1 Vesting conditions

In de praktijk verbinden ondernemingen doorgaans voorwaarden aan het verstrekken van SBP-rechten aan hun personeel. Deze voorwaarden (ook wel *vesting conditions* genoemd) kunnen in twee groepen worden onderverdeeld, te weten zogenaamde *service conditions* en *performance conditions*.

Service conditions

Service conditions waarborgen dat de aan personeelsleden verstrekte rechten pas onvoorwaardelijk worden, indien deze personeelsleden nog steeds in dienst zijn van de onderneming na een bepaalde periode, bijvoorbeeld drie jaar. De toekenningsdatum van de rechten (*grant date*) is derhalve niet gelijk aan de datum waarop de rechten onvoorwaardelijk worden (*vesting date*). Ondernemingen verbinden doorgaans *service conditions* aan SBP-rechten om de begunstigden voor langere tijd aan zich te binden.

Performance conditions

Performance conditions zijn nadere voorwaarden waaraan moet worden voldaan, voordat de rechten onvoorwaardelijk worden. Deze voorwaarden kunnen worden onderverdeeld in *market conditions* en *non-market conditions*.

Een *market condition* is te beschouwen als een conditie die verband houdt met een prestatie-indicator in de markt. Dit kan bijvoorbeeld zijn de koersontwikkeling van het aandeel van de onderneming, al dan niet in relatie tot de koersontwikkeling van aandelen van andere beursgenoteerde ondernemingen (die bijvoorbeeld in dezelfde index zijn opgenomen). Het voldoen aan dergelijke condities is vrij lastig te beïnvloeden door de begunstigde van de rechten.

Een *non-market condition* is, zoals de naam al suggereert, een conditie die geen directe relatie met de markt vertoont. Een voorbeeld van een *non-market condition* kan zijn: 'de operationele kasstromen van de onderneming in de komende drie jaren bedragen ten minste Y'. Hier gaat het derhalve om een interne prestatie-indicator, die niet direct afhankelijk is van gebeurtenissen in de markt.

In de praktijk blijkt dat ondernemingen vaak meerdere vesting conditions koppelen aan toegekende SBP-rechten. *Service conditions* zijn vrijwel altijd van toepassing en worden veelal nog aangevuld met *market conditions*, *non-market conditions* of een combinatie van beide. De periode waarin aan alle voorwaarden dient te worden voldaan in een SBP-regeling, wordt de *vesting period* genoemd.

2.2 Equity-settled share-based payment

Bij een equity-settled SBP dient de onderneming personeelskosten (debet, winst-en-verliesrekening) te verantwoorden. De creditering vindt direct plaats in het eigen vermogen. Derhalve kan geconcludeerd worden dat het toekennen van een equity-settled SBP niet tot een vermogensmutatie leidt. Immers, het verlagende effect op het eigen vermogen als gevolg van het verantwoorden van de personeelslasten wordt gecompenseerd door de directe creditering in het eigen vermogen.³

De personeelskosten worden verantwoord *gedurende* de vesting period. Wanneer een vestingperiode drie jaren behelst, worden de met de regeling verband houdende personeelslasten uitgesmeerd over de drie jaar durende vesting period.

De personeelskosten van een SBP-regeling zijn gebaseerd op de *fair value* van de toegekende rechten. IFRS 2 schrijft in geval van transacties met personeelsleden voor dat deze *fair value* op het moment van toekennen van de rechten (de *grant date*) wordt berekend. In IFRS 2 is de weerlegbare veronderstelling opgenomen dat de *fair value* van toegekende rechten betrouwbaar kan worden geschat. Gezien de specifieke condities die doorgaans aan de rechten worden gekoppeld, is een marktwaarde meestal niet beschikbaar. In die gevallen dient een waarderingsmethode te worden gekozen die alle relevante condities van de regeling in aanmerking neemt. In de praktijk zijn diverse optiewaarderingsmodellen in gebruik, waarover meer in het vervolg van dit artikel.

In geval van equity-settled-regelingen wordt de op de *measurement date* berekende *fair value* van de rechten niet meer gewijzigd ten behoeve van verwerking in de jaarrekening gedurende het verstrijken van de vesting period.

IFRS 2 heeft als uitgangspunt gesteld dat de *fair value* van de verstrekte rechten niet wordt beïnvloed door vesting-conditions, met uitzondering van *market conditions*. Dit houdt in dat *service conditions* (bijvoorbeeld: ten minste drie jaar in dienst blijven) en *non-market performance conditions* (bijvoorbeeld: een EBIT-groei van tenminste twintig procent over drie jaar) niet van invloed zijn op de *fair value* van de rechten. Wel dient met deze condities rekening te worden gehouden bij het bepalen van het aantal rechten waarvoor kosten worden verantwoord. Uitgangspunt van deze methodiek is dat na het verstrijken

van de vestingperiode een cumulatieve last is genomen die een afspiegeling is van het aantal rechten dat uiteindelijk onvoorwaardelijk geworden is.

Een market condition heeft wel invloed op de op de measurement date berekende fair value van de toegekende rechten. In de praktijk leidt de toevoeging van een market condition (bijvoorbeeld: de rechten worden pas onvoorwaardelijk indien de beurskoers na drie jaar ten minste met tien procent is gestegen) aan de regeling tot een – met behulp van bijvoorbeeld een optiewaarderingsmodel berekende – discount op de fair value. Voor rechten waaraan een market condition is gekoppeld is de fair value op de measurement date derhalve lager dan voor rechten waaraan geen market condition is gekoppeld, en deze fair value wordt niet meer aangepast gedurende de vesting period, ongeacht de koersontwikkeling van het aandeel.

Het feit dat de fair value niet beïnvloed wordt door non-market conditions en wel door market conditions leidt in de praktijk nog wel eens tot verwarring. Immers, men zou kunnen denken dat elke performance condition, ongeacht of dit een market of non-market condition is, het onvoorwaardelijk worden van de rechten bemoeilijkt, zodat beide tot een lagere fair value zouden moeten leiden.

2.3 Cash-settled share-based payment

Bij een cash-settled SBP worden eveneens personeelskosten gedurende de vestingperiode verantwoord, maar is de tegenrekening een schuld in de balans, omdat na uitoefening van deze rechten een bedrag in contanten zal worden uitgekeerd. Een cash-settled SBP heeft derhalve wel een verlagend effect op het vermogen. Met andere woorden, de personeelslasten die dienen te worden verantwoord, zijn gelijk aan de fair value van de schuld die de onderneming jegens haar personeel heeft.

In tegenstelling tot hetgeen is besproken bij equity-settled-regelingen dient de onderneming bij cash-settled-regelingen op elke reporting date een nieuwe fair value van de schuld te berekenen totdat deze schuld wordt afgerekend met de begunstigden.

Ook bij cash-settled-regelingen kan en zal in de regel sprake zijn van vesting conditions, die zowel uit service conditions als market en non-market conditions kunnen bestaan. De methodiek voor het berekenen van de fair value van de schuld is vergelijkbaar met de methodiek zoals hiervoor geschetst bij equity-settled-regelingen.

2.4 Toelichting in de jaarrekening

Ondernemingen dienen voor elk type SBP-regeling details toe te lichten in hun jaarrekening, zoals algemene voor-

waarden, vesting conditions en de looptijd van de toegekende rechten. Daarnaast dient de onderneming de aantallen en gewogen gemiddelde uitoefenprijzen van uitstaande rechten aan het begin en eind van de periode en de gedurende de periode toegekende, uitgeoefende, verlopen, ingetrokken en onvoorwaardelijk geworden rechten toe te lichten. Verder dient de onderneming onder meer toe te lichten welke last uit hoofde van SBP-regelingen is verantwoord in de winst-en-verliesrekening, alsmede details inzake de fair value van de verantwoorde schuld (bij cash-settled-regelingen).

3 Praktijkvoorbeeld

Op aandelen gebaseerde betalingen kunnen in veel vormen voorkomen. In het volgende voorbeeld wordt een regeling geschetst die in de praktijk veel voorkomt. Dit betreft een equity-settled share-based paymentplan. Verondersteld wordt dat het management van onderneming X opties krijgt in aandelen van onderneming X, nadat aan bepaalde voorwaarden is voldaan. In dit voorbeeld gaat het dus om geleverde diensten van het management van onderneming X aan diezelfde onderneming.

3.1 Uitgangspunten van de regeling

Zoals eerder besproken zijn meerdere aspecten van een regeling van belang voor de waardebeoordeling en verwerking van een regeling in de jaarrekening. De belangrijkste aspecten zijn: grant date (toekenningsdatum), vestingperiode, vesting date (datum waarop de toezegging onvoorwaardelijk wordt), service conditions, performance conditions en uiteraard het aantal aandelen en/of opties onder de regeling.

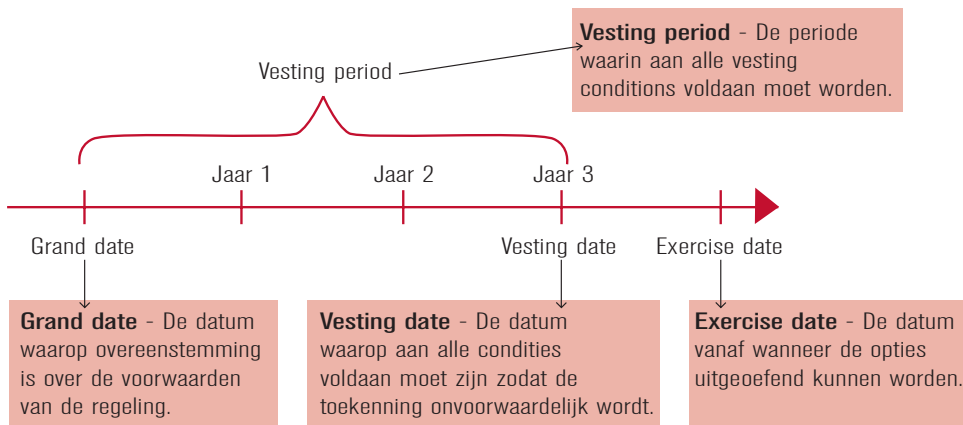
Onderneming X kent per 1 januari 200x aan vijftig managers van de onderneming honderd opties per manager toe, in het kader van een langetermijnprestatieplan. Hiervoor stelt de onderneming de volgende vesting conditions:

- gedurende drie jaar blijvend in dienst van de onderneming [service condition];
- de EBIT⁴ van de onderneming is over de drie jaar gestegen met tenminste 25 procent [non-market condition];
- het aandelenrendement van de onderneming over de drie jaar bevindt zich in de top drie van de peer group [market condition].

Zowel de market condition als de non-market condition hebben gewicht van vijftig procent in de uiteindelijke toekenning van de opties.⁵ In figuur 1 is de tijdslijn van het plan schematisch weergegeven.

Om de fair value per optie van de voorwaardelijke toekenning te kunnen berekenen, wordt gebruikgemaakt van een optiewaarderingsmodel.⁶ Voor het berekenen van de

Figuur 1 Timeline of a share option award

discount als gevolg van de market conditions wordt gebruikgemaakt van Monte Carlo Sampling, waarbij de belangrijkste parameters betreffen: de aandelenkoers op grant date, volatiliteit van het eigen aandeel en van de aandelen in de peer group en alle bijbehorende dividendratio's.

3.2 Verwerking in de jaarrekening

Stel dat een fair value van 20 per optie wordt berekend op basis van alle voorwaarden, exclusief de market condition. Voorts wordt rekening gehouden met een verloop van het management van 25 procent over drie jaar.

Non-market condition

Bij een non-market condition moet de kans op het behalen jaarlijks (opnieuw) worden geschat. Stel dat de beste inschatting in jaar 1 voor de kans op het behalen van de non-market condition 80 procent is. De totale last voor dit gedeelte van het plan is dan $30.000 [20 \text{ (fair value per optie)} * 50 \text{ (aantal managers)} * 100 \text{ (aantal opties per manager)} * 50\% \text{ (gedeelte van het plan waarvoor de non market condition geldt)} * 75\% \text{ (geschatte percentage managers dat aan de service condition zal voldoen)} * 80\% \text{ (kans op behalen non market condition)}]$. Omdat de totale last wordt uitgesmeerd over de vesting period, bedraagt de last in het eerste jaar 10.000 euro, wat leidt tot de volgende journaalpost:

Personeelskosten 10.000 euro (debet)
Eigen Vermogen 10.000 euro (credit)

Market condition

Bij een market condition wordt de kans op het behalen direct in de fair value-calculatie meegenomen. Dit leidt tot een additionele discount op de reeds berekende fair value. Wanneer deze discount 5 bedraagt, resulteert een fair value per optie van 15. De totale last voor het gedeelte van het

plan met de market condition is dan 28.125 euro.⁷ De last in het eerste jaar wordt dan 9.375 euro, wat leidt tot de volgende journaalpost:

Personeelskosten 9.375 euro (debet)
Eigen Vermogen 9.375 euro (credit)

Het verschil tussen de waardebeoordeling op basis van een market condition ten opzichte van een non-market condition is dus gelegen in het feit dat in de fair value-berekening bij de market condition reeds rekening wordt gehouden met de kans op het behalen van deze conditie. De last wordt dus niet meer aangepast voor het al dan niet daadwerkelijk behalen van de market condition, omdat de desbetreffende discount op toekenningsdatum wordt bepaald en later niet meer wordt aangepast in de fair value van de optie. Bij de non market condition daarentegen wordt de kans op het behalen ervan (in het voorbeeld tachtig procent) jaarlijks opnieuw ingeschat.

Aanpassing verloop management in tweede jaar

De totale last in het eerste jaar bedraagt in het voorbeeld 19.375 euro. Stel nu dat in jaar twee wordt geschat dat zestig van de honderd begunstigde managers na afloop van de vesting period nog in dienst zullen zijn. Dit betekent dat de jaarlijkse last wordt verlaagd naar 15.500 euro $[(19.375 * (60/75))]$. Aangezien de totale cumulatieve last na twee jaren dan 31.000 euro moet zijn en reeds in het eerste jaar een last van 19.375 euro is verantwoord, zal in het tweede jaar een last van 11.625 euro $[31.000 - 19.375]$ worden verantwoord.

Aanpassing inschatting behalen non-market condition

Stel dat in het tweede jaar de inschatting voor het behalen van de non-market condition wordt bijgesteld naar honderd procent. De verantwoorde last voor dit gedeelte

van het plan was in het eerste jaar berekend als 10.000 euro (niet rekening houdend met bovenstaande aanpassing in het verloop van het management). De jaarlijkse last moet derhalve worden verhoogd naar 12.500 euro $[(10.000 * (100/80))]$. Aangezien de cumulatieve last voor dit gedeelte van het plan na het tweede jaar dan 25.000 euro moet zijn, zal in het tweede jaar een last van 15.000 euro $[25.000 - 10.000]$ worden verantwoord. Anders gezegd is dit de som van de nieuwe last van 12.500 euro en een inhaallast van 2.500 euro voor het eerste jaar.

4 Actualiteiten IFRS 2

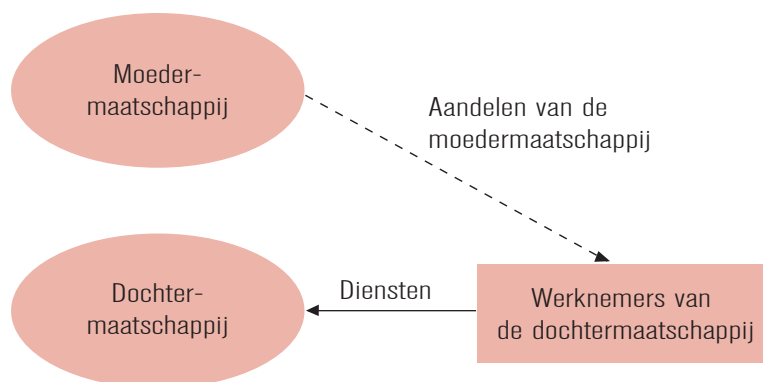
In de periode vanaf het jaar 2006 tot heden hebben zowel de International Accounting Standards Board (IASB) als de International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC) enkele aanpassingen voorgesteld dan wel verduidelijkingen met betrekking tot IFRS 2 uitgebracht. De belangrijkste, welke betrekking hebben op de verwerking van

share-based paymentregelingen in de jaarrekening van een dochtermaatschappij, worden in dit artikel nader besproken.⁸

4.1 IFRIC 11: IFRS 2 – Group and Treasury Share Transactions

Op 2 november 2006 is IFRIC 11 uitgebracht. Deze is van toepassing op boekjaren startend op of na 1 maart 2007. Hoewel het toekennen van aandelen aan zowel werknemers van de moedermaatschappij als aan werknemers van de dochtermaatschappij expliciet onder de reikwijdte van IFRS 2 valt, behandelt IFRS 2 niet de verwerking hiervan in de jaarrekening van de dochtermaatschappij. IFRIC 11 bevat nadere regels inzake deze verwerking, specifiek ten aanzien van de classificatie als equity-settled dan wel cash-settled. Bij de toekenning van aandelen aan de werknemers van een dochtermaatschappij kunnen zich in feite twee situaties voordoen. Beide situaties worden hierna behandeld.

Figuur 2 Situatie 1

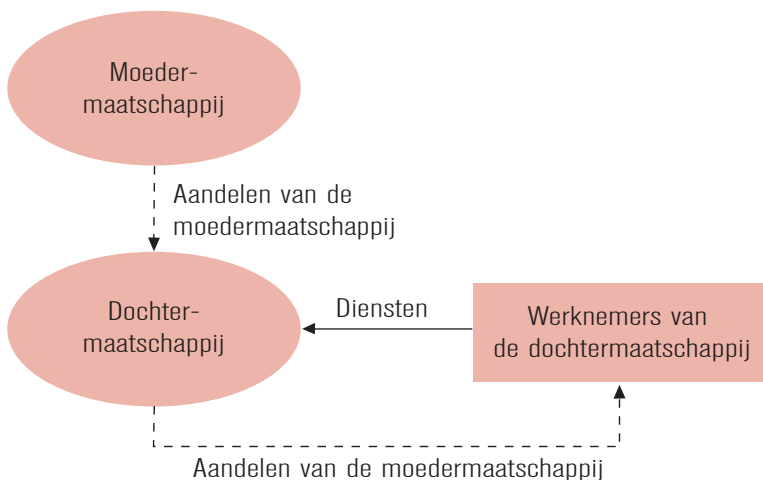

De moedermaatschappij kent voorwaardelijk eigen aandelen toe aan een werknemer van een dochtermaatschappij (zie figuur 2).

Wanneer de moedermaatschappij direct voorwaardelijk eigen aandelen toekent aan werknemers van een dochtermaatschappij, bevat IFRS 2 geen voorschriften inzake de classificatie en verwerking van deze toekenning in de jaarrekening van de dochtermaatschappij. In IFRIC 11 wordt bepaald dat een dergelijke toekenning in de jaarrekening van de dochter eveneens als equity-settled SBP-regeling dient te worden verantwoord.⁹ Derhalve zal de dochtermaatschappij in het eigen vermogen een bedrag moeten verantwoorden ter grootte van de berekende SBP-last.

Echter, in IFRIC 11 is geen toelichting opgenomen omtrent de verwerking van betalingen tussen de groepsmaatschappijen onderling in het kader van de SBP-regeling. Derhalve is in IFRIC 11 niet duidelijk gemaakt of dergelijke transacties als dividenden/kapitaaltransacties dienen te worden verantwoord, of dat dergelijke transacties bijvoorbeeld verwerkt moeten worden naar analogie van IFRS 2.¹⁰

Figuur 3 Situatie 2

De dochtermaatschappij kent aan haar eigen werknemers voorwaardelijk aandelen toe in de moedermaatschappij (zie figuur 3).

Ook wanneer de dochtermaatschappij direct voorwaardelijk aandelen van de moedermaatschappij toekent aan haar werknemers, bevat IFRS 2 geen voorschriften inzake de classificatie en verwerking van deze toekenning in de jaarrekening van de dochtermaatschappij. In IFRIC 11 wordt bepaald dat een dergelijke toekenning in de jaarrekening van de dochter als een cash-settled SBP-regeling dient te worden verantwoord.¹¹

Hoewel beide bovenstaande transacties bij de moedermaat-

schappij als een equity-settled SBP worden verwerkt, leidt dit dus tot een mogelijk afwijkende wijze van verantwoording in de jaarrekening van de dochtermaatschappijen.

4.2 Proposed Amendments

De IASB heeft de *Proposed Amendments* (hierna 'PA') voor IFRS 2 *Share-based Payment* en IFRIC 11 *IFRS 2 – Group and Treasury Share Transactions* uitgebracht op 13 december 2007. Deze bevat nog geen voorstel tot eerste toepassing.

IFRIC 11 geeft toelichting omtrent de verwerking van equity-settled SBP in de jaarrekening van de dochtermaatschappij. De PA geeft toelichting omtrent de verwerking van cash-settled SBP in de jaarrekening van de dochter. In de PA stelt de IASB voor om indien bij de moedermaatschappij een SBP-regeling wordt verwerkt als cash-settled, deze in de jaarrekening van de dochtermaatschappij eveneens te verwerken als cash-settled SBP's, waarbij alle eisen zoals opgenomen in IFRS 2 ten aanzien van cash-settled SBP's van toepassing zijn.

5 Fiscale consequenties

De berekening van de (commerciële) last resulterend uit SBP-regelingen is tamelijk complex onder IFRS 2. Een aanvullende complexiteit ontstaat doordat de Nederlandse fiscus andere uitgangspunten hanteert bij het bepalen van de aftrekbare personeelslasten uit SBP-regelingen.

5.1 Equity-settled SBP

In de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 is met ingang van 2007 een belangrijk artikel (art. 10 sub j) opgenomen, waarin wordt gesteld dat bij het bepalen van de winst van een vennootschap met een geheel of ten dele in aandelen verdeeld kapitaal de uitreiking of toekenning van aandelen in dat kapitaal [...], alsmede van rechten om aandelen in dat kapitaal [...] te verwerven of van daarmee gelijk te stellen rechten niet in aanmerking komt voor aftrek. Deze bepaling is nieuw in 2007 en komt er kort gezegd op neer dat personeelslasten uit hoofde van equity-settled-regelingen niet aftrekbaar zijn bij de bepaling van de fiscale winst (tot 2007 waren dergelijke kosten nog wel aftrekbaar). Deze bepaling heeft tot gevolg dat de effectieve belastingdruk van ondernemingen, die equity-settled SBP-regelingen hebben, niet gelijk is aan de nominale belastingdruk, met andere woorden er ontstaan permanente verschillen. Deze nieuwe bepaling heeft er toe geleid dat equity-settled-regelingen minder aantrekkelijk zijn geworden voor ondernemingen.

5.2 Cash-settled SBP

De cash-settled SBP is nog wel aftrekbaar bij de bepaling van de fiscale winst en om die reden kiezen veel ondernemingen er voor om met ingang van 2007 alleen nog cash-settled regelingen te hanteren. Cash-settled regelingen

leiden tot tijdelijke verschillen in combinatie met een afwijkende effectieve belastingdruk ten opzichte van het nominale tarief.

Een tijdelijk verschil ontstaat doordat de timing van het in aanmerking mogen nemen van de lasten uit hoofde van cash-settled regelingen in het commerciële resultaat afwijkt van de fiscale uitgangspunten. Commercieel wordt gedurende de vesting period een last- en schuldpositie in de balans opgebouwd; echter volgens de Nederlandse fiscale regels mag pas bij het onvoorwaardelijk worden van de rechten, dus ná de vesting period, een bedrag ten laste van het fiscale resultaat worden verantwoord.

Naast het genoemde tijdelijke verschil ontstaat een afwijkende effectieve belastingdruk omdat in de commerciële balans de schuld wordt opgebouwd op basis van de fair value van de toegekende rechten, terwijl de overeenkomstige actieve belastinglatentie volgens de bepalingen van IAS 12 dient te worden berekend, uitgaande van het bedrag dat volgens fiscale grondslagen na afloop van de vestingperiode aftrekbaar is (de intrinsieke waarde van de rechten).

De Nederlandse fiscus volgt voor de berekening van het van de winst aftrekbare kostenbedrag uit hoofde van (cash-settled) SBP-regelingen de intrinsieke waarde van de rechten, welke gelijk is aan de actuele beurskoers minus de uitoefenakoers. Deze intrinsieke waarde is vanuit fiscaal oogpunt te beschouwen als de beste schatting van het bedrag dat naar verwachting in de toekomst aftrekbaar zal zijn van het fiscale resultaat.

Een aanvullende complexiteit betreft de wijze waarop de actieve belastinglatentie wordt gevormd (zie *illustrative example 5* van IAS 12). In beginsel wordt de actieve belastinglatentie via de winst-en-verliesrekening gevormd, echter wanneer het ingeschatte in de toekomst aftrekbare bedrag (de intrinsieke waarde van de rechten) hoger is dan de op dat moment cumulatief verantwoorde commerciële personeelslast, dient de actieve belastinglatentie die betrekking heeft op het fiscaal additioneel aftrekbare bedrag via het eigen vermogen te worden gevormd. De motivering hiervoor is dat, wanneer het in de toekomst fiscaal aftrekbare bedrag hoger is dan de commercieel verantwoorde personeelslast, de belastingaftrek niet alleen verband houdt met de personeelslast in de winst-en-verliesrekening, maar ook met een element dat al is opgenomen in het eigen vermogen. Om die reden dient de actieve belastinglatentie voor het fiscaal additioneel aftrekbare bedrag via het eigen vermogen te worden gevormd.

6 Enkele praktijkervaringen

Wij hebben diverse ervaringen opgedaan in de praktijk, waaruit blijkt dat ondernemingen moeite hebben met het

toepassen van de IFRS-2-regels. Onze ervaringen zijn afkomstig van controleopdrachten bij grote, beursgenoteerde ondernemingen, waar verondersteld mag worden dat het kennisniveau van IFRS (en dus ook IFRS 2) hoog ontwikkeld is. Echter, de bepalingen in diverse IFRS-standaarden zijn vaak dermate specifiek dat ondernemingen in de praktijk doorgaans slechts één of enkele personen hebben die deskundig zijn op het gebied van standaarden met een vrij hoge mate van complexiteit, zoals IFRS 2.

In deze paragraaf schetsen wij enkele voorbeelden van mogelijke knelpunten bij de toepassing van IFRS 2, gebaseerd op onze eigen ervaringen.

Optiewaarderingsmodel

Onderneming A heeft equity-settled SBP-rechten toegekend aan de Raad van Bestuur. Op alle rechten is een service condition van toepassing (ten minste drie jaar in dienst blijven) en op de helft van de rechten is een non-market performance condition van toepassing (groei EBIT tenminste vijf procent per jaar) en op de andere helft van de rechten is een market performance condition van toepassing (ontwikkeling aandelenkoers in de eerstvolgende drie jaren tenminste gelijk aan de gemiddelde koersontwikkeling van drie concurrenten). Na de vestingperiode heeft de begunstigde nog twee jaar de tijd om de rechten uit te oefenen.

Onderneming A heeft de fair value van de rechten berekend met een eenvoudig optiewaarderingsmodel, dat onvoldoende geschikt is om alle condities in de berekende fair value te betrekken. Vooral de market condition stelt hoge eisen aan de berekeningsmethodiek. De volatiliteit van het eigen aandeel is van belang, maar ook de mogelijke koersontwikkelingen van de drie concurrenten is van invloed op de fair value. Bij toepassing van een meer geschikt optiewaarderingsmodel (waarin een vorm van scenarioanalyse mogelijk is ten aanzien van de market condition) zou een andere fair value tot stand zijn gekomen.

Fair value in relatie tot performance conditions

Onderneming B dient met behulp van het geschikte optiewaarderingsmodel de fair value van de rechten, zoals hiervoor omschreven in het voorbeeld bij onderneming A, te berekenen. Bij toepassing van de regels van IFRS zullen nu twee verschillende fair values berekend worden: één fair value voor de rechten met de service condition en de non-market condition, en één (lagere) fair value voor de rechten met de service condition en de market condition. Onderneming B heeft echter de lagere fair value toegepast op alle rechten, omdat men er ten onrechte van uit ging dat de fair value ook in negatieve zin wordt beïnvloed door de non-market condition. Hierdoor is de verantwoorde personeelslast te laag geweest.

Verwerking SBP-regeling in de jaarrekening van de dochtermaatschappij

De moedermaatschappij van onderneming C heeft een equity-settled SBP ingevoerd voor het hoger management binnen de groep. Onderneming C heeft, rekening houdend met IFRIC 11, bepaald dat in haar jaarrekening de SBP ook als een equity-settled plan verwerkt moet worden. Na de serviceperiode van vier jaar zal de moedermaatschappij overgaan tot het doorbelasten van de kosten, welke zij heeft moeten maken voor het verkrijgen van de toegekende eigen aandelen. Aangezien IFRIC 11 geen voorschriften bevat inzake de verwerking van deze doorbelasting, zal op basis van de specifieke omstandigheden de meest toepasselijke verwerking bepaald moeten worden. Voor onderneming C heeft dit ertoe geleid dat de doorbelasting van de moeder gedurende de serviceperiode als correctie in het eigen vermogen verwerkt moest worden (debet eigen vermogen, creditschuld aan moedermaatschappij).

Fiscale verwerking

Ook met betrekking tot het verantwoord van de fiscale gevolgen van SBP-regelingen hebben wij ervaringen die er op wijzen dat ondernemingen moeite hebben met het toepassen van de IFRS-2-regels (in dit geval in combinatie met IAS 12). De beurskoers van onderneming D is aan het eind van het boekjaar, waarin cash-settled SBP-rechten zijn toegekend, fors hoger dan op het moment van toekenning. Als gevolg hiervan, en van het feit dat een market condition een neerwaarts effect op de fair value heeft, is per jaareinde de intrinsieke waarde van de rechten hoger dan de fair value. Onderneming D heeft hiervoor een actieve belastinglatentie gevormd (de schuld in de balans heeft vanuit fiscaal oogpunt immers een boekwaarde van nihil) en conform IAS 12 is deze latentie gebaseerd op de schuld, berekend op basis van intrinsieke waarde, maal het belastingtarief. Onderneming D heeft deze actieve belastinglatentie echter geheel gevormd via de winst-en-verliesrekening. Echter de actieve belastinglatentie zou – uitgaande van de fair value van de schuld die op de balans staat – lager zijn geweest. Het meerdere van de actieve latentie dient derhalve rechtstreeks via het eigen vermogen te worden gevormd. Hierdoor is het nettoresultaat van onderneming D onjuist verantwoord.

7 Is IFRS 2 een verrijking of onnodig complex?

Wie de uitgangspunten van IFRS 2 bestudeert, zal tot de conclusie komen dat IFRS 2 een vrij complexe standaard is. Wij denken dat IFRS 2 onnodig complex is geworden. Er zijn redenen te bedenken waardoor men zich zou kunnen afvragen of IFRS 2 daadwerkelijk bijdraagt aan het doel van de jaarrekening zoals gedefinieerd in het *Conceptual Framework* van de IASB.¹²

Uit eigen onderzoek onder de beursgenoteerde onderne-

mingen uit de AEX-index blijkt dat in 2006 de omvang van de gewogen gemiddelde SBP-kosten ten opzichte van de winst voor belasting en het eigen vermogen 1,3 procent respectievelijk 0,4 procent bedragen.¹³ Uitschieter aan de bovenkant is TomTom N.V., met 6,7 procent respectievelijk 3,8 procent en aan de onderkant Heineken N.V., met 0,2 procent respectievelijk 0,1 procent. Het doel van IFRS 2 is om de lasten verbonden aan de toekenning van een SBP-plan tot uitdrukking brengen over de periode waarin aan de performance- en servicecondities moet worden voldaan. Op basis van ons onderzoek kan worden gesteld dat dit vanuit het oogpunt van materialiteit¹⁴ in veel gevallen slechts een beperkte toegevoegde waarde heeft.¹⁵

De complexiteit van de fair value-calculaties en de wijze van verwerking in de jaarrekening, welke afhankelijk is van tal van factoren, is dusdanig ingewikkeld dat men zich kan afvragen of deze informatie begrijpelijk is voor de gemiddelde gebruiker van de jaarrekening. Een voorbeeld hiervan betreft het naderhand niet meer aanpassen van de fair value, ook wanneer gedurende de vestingperiode blijkt dat niet aan de market conditions zal worden voldaan. Dit lijkt in beginsel contra-intuïtief.

Onze praktijkervaringen, zoals behandeld in paragraaf 6, hebben uitgewezen dat ondernemingen moeite hebben met het op de juiste wijze toepassen van IFRS 2. Rekening houdend met de doorgaans geringe impact op het totale beeld van de jaarrekening en de complexiteit van IFRS 2 voor de verwerking van een SBP-regeling, zou men zich kunnen afvragen of er geen betere manieren zijn om de gebruiker van de benodigde informatie omtrent share-based payment te voorzien. Hierbij kan worden gedacht aan het enkel toelichten van de regeling in de jaarrekening, eventueel aangevuld met het verantwoorden van de gehele last bij uiteindelijke toekenning dan wel uitoefening van de rechten. Dit zou naar onze mening de complexiteit van IFRS doen afnemen en als dit al informatieverlies zou betekenen, dan zal dit hooguit informatie zijn die voor het overgrote deel van de gebruikers onbegrijpelijk is, zowel wat de uitkomst betreft als de totstandkoming ervan.

Overigens heeft de IASB in de *Basis for Conclusions* bij IFRS 2 uiteengezet waarom verwerking van SBP-regelingen in de jaarrekening de voorkeur verdient boven het alleen toelichten ervan. Onder andere verwijst de IASB naar onderzoek dat aantoonde dat informatie die alleen in de toelichting wordt opgenomen niet volwaardig tot uitdrukking komt in de aandelenkoers, omdat gebruikers van de jaarrekening meer tijd moeten besteden om te begrijpen welke transacties worden verwerkt en welke alleen worden toegelicht. Echter wanneer de gebruiker zich baseert op de cijfers zonder precies te begrijpen hoe deze tot stand zijn

gekomen en al helemaal zonder zich te realiseren welke schattingselementen zijn betrokken in de berekening van de personeelslast op basis van IFRS 2, dan kan deze naar onze mening onmogelijk bewust een economisch juiste beslissing nemen.

Vrij vertaald stelt de IASB dat het doel van de jaarrekening is, om gebruikers te voorzien van informatie die bruikbaar is voor het nemen van economische beslissingen. Deze bruikbaarheid wordt vooral bepaald door een viertal kwalitatieve kenmerken: begrijpelijkheid, relevantie, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid. Wij twijfelen vooral aan het voldoen aan de eerste twee kenmerken.¹⁶ Het framework stelt dat complexe informatie, indien relevant, niet achterwege mag worden gelaten louter of hoofdzakelijk omdat deze voor sommige gebruikers te moeilijk te begrijpen zou zijn. Echter, het framework stelt verder dat de relevantie van informatie wordt beïnvloed door de materialiteit. Informatie wordt materieel geacht indien het weglaten ervan van invloed zou kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers nemen.

8 Conclusie

Resumerend kan worden gesteld dat IFRS 2 een complexe standaard is, zowel voor de opsteller van de jaarrekening als voor de gebruiker van de jaarrekening. In paragraaf 1 hebben wij ons in de probleemstelling afgevraagd of de verslaggevingsregels van IFRS 2 relevant dan wel onnodig complex zijn. Wij denken dat de verwerkingsvereisten (*recognition criteria*) van IFRS 2 zeer complex zijn en vaak slechts een niet materieel effect hebben op het vermogen en resultaat. Om die reden zetten wij onze vraagtekens bij de begrijpelijkheid en relevantie van dergelijke informatie. Naar onze mening zouden begrijpelijke toelichtingen over de aard en kenmerken van SBP-regelingen voor gebruikers informatie opleveren die minstens zo bruikbaar is als de informatie die op basis van de huidige standaard dient te worden verstrekt. Niet ondenkbaar is dat een bijkomend voordeel voor de opsteller van de jaarrekening wordt bereikt: deze hoeft niet meer de kosten (vergroten en op peil houden interne kennis, dan wel inhuren externe kennis van IFRS 2) te maken om de huidige, complexe vereisten van IFRS 2 goed toe te passen. ■

Drs. J. Schrupf RA is als manager werkzaam bij KPMG Accountants N.V. Drs. P.H. de Frel RA is eveneens als manager werkzaam bij KPMG Accountants N.V. en tevens als promovendus verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Literatuur

- Backhuijs, J.B. (2004), Aandelenopties als betaalmiddel in de jaarrekening, *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, jg. 79, nr. 12, december 2004, pp. 579-589.
- Chalmers, K. en J.M. Godfrey (2005), Expensing stock-based payment: A material concern?, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 14, 2005, pp. 157-173.
- Eeftink, E., (2004), Share-based payment en het framework, in: *Tussen de regels – Economische en institutionele grondslagen van de financiële verslaggeving*, Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Guay, W., S.P. Kothari en R. Sloan (2003), Accounting for employee stock options, *The American Economic Review*, vol. 93, no. 2, May, pp. 405-409.
- International Accounting Standards Board, (2001), *Framework for the preparation and presentation of financial statements*.
- International Accounting Standards Board, (2004), *International Financial Reporting Standard 2: Share-based payment*.
- International Accounting Standards Board, (2006), *International Financial Reporting Interpretation Committee 8: Scope of IFRS2*.
- International Accounting Standards Board, (2006), *International Financial Reporting Interpretation Committee 11: IFRS 2 – Group and Treasury Share Transactions*.
- International Accounting Standards Board, (2007), *Proposed Amendments to IFRS 2 Share-based Payment and IFRIC 11 IFRS2 – Group and Treasury Share Transactions*.
- International Accounting Standards Board, (2008), *Amendment to IFRS2 Share-based Payment – Vesting Conditions and Cancellations*.
- KPMG, (2007), *Insights into IFRS*, 4th Edition 2007/8, Thomson.

Noten

- 1** Een gangbare Nederlandse vertaling voor *share-based payment* is 'op aandelen gebaseerde betalingstransacties.'
- 2** Voor een uitgebreide analyse inzake karakteristieken en methoden voor waardering en verwerking van aandelenopties verwijzen wij naar het artikel van Backhuijs (2004).
- 3** Een onderneming kan ervoor kiezen om vooraf of gedurende een share-based paymentplan eigen aandelen in te kopen. Door het vooraf inkopen van de eigen aandelen, waarvan wordt verwacht dat deze benodigd zijn bij de uiteindelijke toekenning, kan het cash flowrisico, dat mogelijk ontstaat in geval van een stijgende aandelenkoers, worden ingedekt. Inkoop van eigen aandelen en uitgifte van aandelen betreffen uiteraard wel transacties met invloed op het eigen vermogen van de onderneming.
- 4** EBIT staat voor *Earnings before interest and taxes*, ook wel aangeduid als operationeel resultaat.
- 5** Het feit dat de regeling voor vijftig procent afhankelijk is van een *market condition* en voor vijftig procent afhankelijk is van een *non-market condition*, leidt ertoe dat er feitelijk sprake is van twee aparte regelingen. Uiteraard is op beide regelingen de serviceconditie van toepassing.
- 6** In de praktijk worden verschillende modellen toegepast voor berekening van de *fair value* op *grant date*. Echter, het veelgebruikte Black & Scholes-model bij de waardering van aandelenopties is doorgaans onvoldoende geschikt voor de bepaling van de *fair value*, vooral wanneer sprake is van uiteenlopende *vesting conditions*.
- 7** Deze wordt als volgt berekend: [15 (fair value per optie) * 50 (aantal managers) * 100 (aantal opties per manager) * 50% (gedeelte van het plan waarvoor de market condition geldt) * 75% (geschatte percentage managers dat aan de serviceconditie zal voldoen)].
- 8** Gezien het beperkte belang zullen *IFRIC Interpretation 8 Scope of IFRS2* en *Amendment to IFRS2 Share-based payment – Vesting Conditions and Cancellations* niet worden behandeld in dit artikel.
- 9** De conclusie van de IFRIC is met name gebaseerd op het feit dat de dochter in deze situatie geen verplichting heeft om liquide middelen dan wel financiële activa over te dragen aan haar werknemer.
- 10** In het kader van dit artikel voert de behandeling van een mogelijke verwerking van betalingen tussen groepsmaatschappijen in het kader van SBP-regelingen te ver.
- 11** De conclusie van de IFRIC is met name gebaseerd op het feit dat de dochter in deze situatie een verplichting heeft tot het overdragen van aandelen van de moeder. Deze overdracht houdt feitelijk een overdracht van financiële activa in.
- 12** Artikel 12 van het *Framework for the preparation and presentation of financial statements* luidt als volgt: 'The objective of financial statements is to provide information about the financial position, performance and changes in financial position of an entity that is useful to a wide range of users in making economic decisions.'
- 13** Chalmers en Godfrey (2005) rapporteren een impact van 3,18 procent op EPS en 0,23 procent op het eigen vermogen aan het begin van het jaar voor een groep Australische ondernemingen.
- 14** Informatie wordt materieel geacht indien het weglaten ervan van invloed zou kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers nemen.
- 15** Deze stelling is gebaseerd op eigen onderzoek onder Nederlandse ondernemingen. Onderzoek in andere landen kan uiteraard tot afwijkende resultaten leiden.
- 16** Voor een uitgebreide analyse inzake de relatie tussen IFRS 2 en het framework verwijzen wij naar de publicatie van Eeftink (2004).